

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**R. P. D. Ioannis Ivsti Lanspergii, Natione Bavari, Illvminati
Ac Religiosissimi viri, Carthusiae Coloniensis ante annos
centum Vicarii, & Magistri Nouitiorum laudatissimi Opera**

In Qvinque Tomos Distributa, à mendis expurgata, veteri integritati
restituta, & indicibus locupletata

De Tempore

Landsberg, Johannes Justus

Coloniae Agrippinae, 1631

In Dedicacione Ecclesiae.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-47044](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-47044)

bus dicit: Propterea vos non auditis, quia ex Deo non estis. Qui est cum Patre & Spi-
ritu sancto benedictus in secula, Amen. Ioan. 8.

IN SOLENNITATE DEDICATIONIS EC-
clesiæ. Lectio loco epistolæ ex Apocalypsi B. Io-
annis Apostoli, capite XXI.

IN diebus illis. Vidi ciuitatem sanctam Hierusalem nouam des-
cendentem de celo, à Deo paratam, sicut sponsam ornatam viro
suo. Et audiui vocem magnam de throno, dicentem: Ecce taber-
naculum Dei cum hominibus & habitabit cum eis. Et ipsi popu-
lus eius erunt, & ipse Deus cum eis erit eorum Deus. Et abster-
get Deus omnem lachrymam ab oculis eorum, & mors ultra non erit, neque lu-
ctus, neque clamor, neque dolor erit ultra, quæ prima abierunt. Et dixit qui
sedebat in throno: Ecce noua facio omnia.

PARAPHRASIS IN EANDEM EPISTOLAM.

Nemini mirum videbitur, cur hæc hodie lectio legatur in solennitate
dedicationis templi, si attenderit non hodie dedicationis memoriam
agi lapidum, lignorum, cimenti, tecti, vasorum, & huiusmodi mate-
riarum templi, sed congregationis positus huius sanctæ, quæ simul in vni-
tatem Ecclesiæ huius particularis sub vno prælato, sub vnoque pastore con-
gregata est. Hæc tamen congregatio non est aut dici debet vniuersa Eccle-
sia, sed quædam pars Ecclesiæ militantis. Vniuersa enim Ecclesia militans
omnes in se complectitur Ecclesias (vt sic loquar) particulares. Quia tamen
hæc congregatio, huiusq; loci fidelium conuentus, qui in hanc domum col-
ligitur, fide & sub regimine eodem tanquam ciuitas vna simul vnitur: ideo
qui quid de vna vniuersaque Ecclesia legitur & intelligitur, etiam singula-
ri Ecclesiæ huic tanquam vniuersalis Ecclesiæ filix applicatur. Ait igitur Io-
annes: Ego Ioannes in visione mentis ac in spiritu vidi ciuitatem sanctam
Hierusalem, hoc est præsentem Ecclesiam militantem, quæ fide ac charitate,
legum paritate, animorumque concordia cum Deo hominum vnit multitu-
dinem, non aliter atque ciuitas suos ciues in vnam congregationem coad-
unat cum suo rectore. Vidi, inquit ciuitatem Hierusalem sanctam. Merito
sancta dicitur, à qua omnis qui in peccato viuit mortali, coram Deo pro-
scribitur. Nil enim inquinatum intrabit in illam, quippe quam Christus dile-
xit, & tradidit semetipsum pro ea, mundans eam lauacro aquæ in verbo vi-
ræ. Nemo igitur ciuitatis huius est particeps, nisi sanctus à peccatis per virtu-
tem sanguinis Christi mundatus. Dicitur quoque noua: siquidem lege Mosis
antiquata, noua regitur lege gratiæ, puta Euangelica. Sequitur: Paratam à
Deo tanquam sponsam ornatam viro suo. Reuera vt Ecclesia Christo esset
sponso digna, parauit, ornavitq; illam Deus sacramentis, donis, virtutibus
ac gratijs multis ac varijs: quibus vt regina astaret à dextris Deo in vestitu
deaurato, circumamicta varietate. Astaret, inquam, parata ad omne eius be-
neplacitum, vt videat voluntatem Domini, eandemq; facit, audiens: Oblitus-
tate. Apoc. 21.
Ephes. 5.
psalm. 44.
psal. 26. 44.

BBBBB

cccc

T. VI
21

Tabernacu-
lum cur recte
præfens vo-
cetur eccle-
fia.
Matth. 18.
Zachar. 2.

Ioan. 14.

1. Pet. 2.

Genes. 35.

Apocal. 21.
Psalm. 125. 136.
Psalm. 65.

Apoc. 21.

1. Ioan. 3.

cere populum tuum, & domum patris tui, & concupisces rex decorem tuum, &c. Sequitur: Et audiui vocem magnam de throno diuinæ maiestatis, dicentem: Ecce tabernaculum Dei cum hominibus. Tabernaculum recte præfens Ecclesia vocatur, quæ tabernaculum est militantium, in quibus Deus habitat, iuxta quod Christus promisit: *Ecce ego vobiscum sum omnibus diebus usque ad consummationem seculi.* Et in Zacharia ait: *Ecce ego venio & habitabo in medio tu.* Nobiscum enim est Dominus, sicut pastor cum ouibus, magister cum discipulis, pater cum filiis, medicus cum infirmis. Tabernaculum itaque Dei in quo Deus habitat, & quod præfens est Ecclesia, est cum hominibus, quemadmodum mater cum filiis, ita tamen vt ex ipsis filiis congregatis constituatur ea quæ dicitur Ecclesia mater. Et habitabit in eis, qui tabernaculum Dei esse meruerunt, id quæ per gratiam suam. Ipse enim est qui dixit: *Si quis diligit me, sermonem meum seruauit: & Pater meus diligit eum & ad eum veniet, & mansionem apud eum faciemus.* Et ipsi populus eius erunt. Hi scilicet, qui ad hoc à Deo prædestinati sunt & electi, vt sint gens sancta, populus acquisitionis, redempti à Domino. Et ipse qui omnium est Deus per creationem, erit singulari peculiari quæ modo illorum Deus: erit omne eis refugium & consolatio. Erit, inquam, illorum Deus: ad illum confugient, in illum sperabunt, illi seruient, illum dicentem audient: *Ego protector tuus sum & merces tua magna nimis.* Porro quæ sequuntur, non hic, sed in triumphante Ecclesia implebuntur. Tunc enim absterget illis omnem lachrymam ab oculis eorum, his scilicet qui hic euntes ibant & flebant mittentes semina sua, qui dicunt: *Super flumina Babylonis illis sedimus & fleuimus, dum recoreremur tui Sion.* At modo, vbi transiimus per ignem & aquam eduxisti nos in refrigerium. In ijs electis mors neque naturæ, neque culpæ locum habebit amplius, neque luctus, neque clamor, cuiusmodi in vita est præfens: puta gementium & vociferantium. Neque dolor, qui lædat aut contristet, erit vltra: quippe quibus nihil molestum tristeve accidet vt hic, nolentibus. Hæc enim omnia iam prima abierunt. Transitoria enim hæc erant ac momentanea: quæ verò iucunda & felicia sequuntur, perpetua erunt. Et dixit qui sedebat in throno: *Ecce noua facio omnia.* Noua enim & gloriosa erunt ad immortalitatem resurgentium corpora. Nunc enim (vt Ioannes dicit) filij Dei sumus, sed nondum apparuit quid erimus. Erit autem semper beatis nouitas illa noua, nec vlla poterit vetustate antiquari.

EXEGESIS EVANGELII IN ANNIVERSARIO
Dedicationis Ecclesie, Luca XIX.

IN dedicationis Ecclesie solemnitate legi solet Euangelium de illo Zachæo, qui Dominum videre cupiens dum ad hoc conatum suum extendit, etiam in suam domum meruit recipere. Vnde exhilaratus, atque ad Dominum totus conuersus, cum ante fuerat princeps publicanorum, omnia quæcunque iniuste acquisiuit, restituere promisit, dimidium quæ suorum honorum in vsum erogare pauperum. Quamobrem ilico audire meruit Christi testimonium: *Hodie salus huic domui facta est.* Propter quæ verba, quia hæc domui huic Deo eiusquæ cultui dedicatæ aliquo modo applicantur, puta quatenus Ecclesiam seu congregationem hanc credentium, qui huc sub vno pastore adunati sunt, significat, quorum singulariter hic & nihilominus

minus cum Ecclesia vniuersa vna eademque est fides, vnum baptisma, vnus idemque Christus, hoc hodie legitur Euangelium. Quomodo ergo renouatur letitia sub rememorazione dedicationis huius Ecclesie, ita memoria quoque beneficii diuini, quo in hoc loco congregationem Deus credentium filiorum suorum adunauit, renouatur: cui propterea potissimum in hac festiuitate dicuntur laudes & gratiarum actiones, quod nos o filij charissimi vocauit in agnitionem Dei, deditque nobis potestatem filios Dei fieri, remissionemque peccatorum nostrorum. Dicit igitur sanctus Lucas Euangelista:

Ingressus Iesus, perambulabat Hiericho.

Ex Luca alijsque Euangelistis colligitur hoc Euangelium quod hodie legitur, eiusque historiam, quae de Zachaeo refertur publicano, factam esse, dum ultimo ex ciuitate Ephrem Iesus rediens, conuerteret faciem suam iurus versus Hierusalem: vbi ultimo adueniens, tradidit se in manus inimicorum suorum, & in mortem. In quo itinere redeundi, dum occurreret vrbis Hiericho, introgressus perambulauit eam. Ibi caecum illuminauit in via, & hunc Zachaeum, vt sequitur, conuertit, quomodo mox sequitur:

Et ecce vir nomine Zachaeus, & hic erat princeps publicanorum, & ipse diues.

Qui in mundum venerat, vt filios Dei, qui dispersi erant in mundo, congregaret in vnum, ille nunc etiam venit in Hiericho, vt ouem quam ibi habebat electam, ad se vocaret. Non respexit qualis ante fuerit ille Zachaeus (Fuerat enim peccator, & egebat gratia Dei) sed attendit cuiusmodi illum esset facturus, quam feruentem, quam deuotum, quam iustum, quam pauperem spiritu, quam denique execratorem priorum actuum suorum. Erat autem, inquit, hic Zachaeus princeps publicanorum. Publicani dicebantur hi, qui officia negotiorum habebant, aut negotijs huiusmodi praerant quae absque peccato tractari, peragique non poterant, vt erant thelonarij, & qui similibus praerant officijs, qui a magistratibus thelonea emerant. Quam ob rem data quotannis summa pecuniaria dominis, ipsi opprimebant miseros, & dure vectigalia exigebant, vt supra datam summam ad sua lucra & maiorem quam expendissent pecuniam corraderent. Horum vnus fuit publicanorum Zachaeus: nec solum publicanus, verum etiam princeps publicanorum. Quae res hodie quoque cum fiat vt vendantur vectigalia, aut thelonea, aut elocentur pro summa pecuniaria ad candelam ardentem: indeque qui eisdem colligendis praesunt, ad sua lucra cumulanda auarius a pauperibus vectigalia exigunt, an excusari possit, videant illi, qui huiusmodi inhiat lucris, & qui vectigalia grauant, qui que non misereantur pauperum. In tribus enim delinquebant publicani. Nam ab his exigebant, qui erant liberi ac immunes, vectigal. Nam & a Christo exigebant. Grauebant praeterea homines, vectigal maius exigentes, quam erat ex lege consuetum. Tertio defensionem tutam non praestabant, nec vias pontesque construebant, & alia quibus molestias euitare possent viatores negotiatoresque qui vectigalia soluebant. Vide, si non hodie fiant similia. Nemo tamen propterea velit dici publicanus. Verum aliud est dici, aliud esse. Nouit Dominus qui digni sint vt nominentur publicani, tamen si a nobis nisi magno non velint tractari honore.

BBBBB 2 Hoc

T. VI
21

Diuitijs quādo non nocent.

Hoc modo plures reor habuisse commissiones Zachæum, officiaque huiusmodi, in quibus famulos habuit substitutos, quorum princeps & Dominus fuit. Et ipse diues. Haud nocerent diuitiæ, si iuste forent acquiræ, si non nimis auaræ quærentur, si non tenaciter nimis in proximorum necessitatibus asseruarentur, si non vicioso diligerentur amore, si non ad luxum ostentationem ve expendereur, si denique possiderentur, non possiderent: seruirent, non imperarent. Imperant enim diuitibus nō raro, vt nihil ex omnibus quæ illis superfluo abundant, audeant possintve communicare pauperibus. Vnde diues seruus efficitur diuitiarum, non Dominus. Vide tamen hic, quia de Zachæo ea quæ laudem nullam habent, sed conuersionis impedimentum, puta esse diuitem, esse publicanum, esse principem publicanorum, accurate referuntur, quo maior diuinæ bonitatis fiat commendatio, maiorque ac gloriosior habeatur conuersio Zachæi, quanto illa huiusmodi diuitum esse solet rarior. Neque enim Zachæum impediuerunt à regno Dei quæ alios impediunt multos. Verum vt non impediunt diuitiæ, quid fecit Dimidium bonorum suorum (vt mox sequitur) dedit pauperibus. Diuitias igitur ne se impediunt, illas abiecit. Quod diuitum certè nisi rarissimus quisque velit imitari. Idcirco sua impedimenta retiaque, quibus à diabolo capiuntur dum amant, per illa etiam à diabolo retinentur. Quid opus est hic glossa aliqua? Nōne clara de hoc sunt verba Christi? *Quam diffi. illè est inquit, diuitem intrare in regnum celorum.* Itemque: *Facilius est camelum per foramen acus transire, quam diuitem intrare in regnum celorum.*

Matth. 10.
Ibidem.
Lucæ 18.

Diuitijs quo pacto amici Dei in ipsius gloriam vti fuerint.

Legimus certè de quibusdam diuitibus amicis Dei, qui transferunt foramen acus: sed hi non quæserunt diuites fieri. Dominus enim benedixit eis, quia omnia quæ habebant, ordinarunt in gloriam Dei, in hospitalitatē peregrinorum, in vsum pauperum: propter diuitias nihil facti superiores nec iniustiores. Nec si etiam illas iterum amitterent (quod eos non amasse diuitias fuit indicium) facti sunt tristiores. Si itaque illos imitari volueritis, eritis vos diuites salui omnes. Et contra difficultatem cameli per foramen acus transitori (vt habetur in comparatione Christi) si, vt Apostoli, quæseritis. Quis poterit saluus fieri? Audieris. Quod impossibile est apud homines possibile est apud Deum. Ego verò nisi alia signa in vobis videro diuites, qui estis auari, nullam habeo spem, vt foramen illud angustum cum diuitiarum vestrarum gibbo transeat. Neque enim Zachæi, neque Matthæi vos exempla inuitabunt, neque etiam Christi terrebunt verba, vt mores vestros mutetis, vnde salutem vobis audeam promittere. Si nanque salus vobis futura est, necesse est primum vt prorsus in vobis fiat mutatio, vt ex superbis efficiamini humiles, ex diuitibus inflatis pauperes spiritu, ex austeris mites, ex præsumptuosos timentes, ex auaris liberales, ex duris corde, compaentes & misericordes. Quod quamdiu non video, nihil vobis audeo promittere aliud, quam quod Dominus dixit: *Quam difficile intrabunt diuites in regnum celorum.* Et illud: *Va vobis diuites qui habetis hic consolationes v. stras.* Scio enim quod illud propheticum vobis conueniat. Si *Aethiops aut pardus potest mutare pellem suam, sic & vos potestis benefacere, cum didicertis male.* id est, credam vos misericordes in pauperes, & bona vestra diuitibus, cum videro, & cum desideratis esse auari.

Matth. 19.
Lucæ 8.

Ibidem.
Matth. 9.

Matth. 20.
Marc. 10.
Lucæ 8.
Lucæ 6.
Hierem. 13.

Et

Et querebat Iesum videre quis esset, & non poterat præ turba, quia statura pusillus erat,

De Christi gloriosis miraculis, de eiusdem suauissimis & verbis & moribus multa Zachæus audierat. Vnde cor eius inclinabatur ad Christum, desiderabatq; illius habere notitiam ac familiaritatem, licet id fateri non auderet. Cupiebat itaque videre Iesum, eiusq; suauitatem contemplari. Quod cum difficile ei esset in turba, propterea quod statura pusillus erat, ideo ad aliud quod sequitur sese conuertit consilium. Est tamen hic aduertendum, multos æque impediri turba & societate peccantium, qui si inter pios uiuerent homines, conuerterentur ad Christum. Sciamus igitur in turba non posse videri Christum: siue turba homines significet irreligiosos inordinatosq; sine lege, homines puta, qui secundum carnem viuunt, nihil in spiritu sapientes: siue sensus significet distractos & multitudine terrenarum curarum, imaginationum, phantasmatumq; varietate turbatos: ascendat super turbam, & impedimentis omnibus superior atque potentior fiat oportet, vt Christum videat.

Et præcurrens, ascendit in arborem sycomorum, vt videret illum, quia inde erat transiturus.

Magnum erat desiderium Zachæo videndi Christum. Vnde quamuis princeps esset ac diues, & inter suos honoratus, immemor tamen grauitatis, desiderio ac deuotione plenus, ascendere non erubuit sycomorum, hoc est, syluestrem ficum, quo Christum videret. Erat Herodi quoque desiderium videndi Christum. Nam de occasione sibi data Christum vidēdi, Christoq; loquendi, est gaudis, sed ex deuotione haudquaquam hoc erat illi desiderium, quin potius ex vana curiositate, qua videre cupiebat aliquid rarum aut nouum. Proinde Euangelista dicit de eo, quod sperabat signum aliquod videre de Christo. Quod cum Christus nollet ostentare, foreuit ipsum Herodes cum omni exercitu suo, & in alba illum veste ceu fatuum Pilato remisit. Non hoc modo Zachæus Christum videre concupiuit. Ad Christum eius alia erat mens, quam Herodis. Porro iuxta mysticum sensum intelligimus nobis in arborem crucis ascendendum, ea quæ Christus pro nobis passus est contemplando atque nostræ fidei deuotionis atque amoris oculos pacendo. Ibi enim rectè videtur Christus, ibi charitas, ibi misericordia eius agnosceretur, ibi humilitas, ibi patientia, ibi eius denique mansuetudo nobis declaratur.

Et cum venisset ad locum, suspiciens Iesus vidit illum, & dixit ad eum: Zachæe festinans descēde, quia hodie in domo tua oportet me manere,

Non casu aut fortuito accidisse putes, quod in arborem sycomorum suspexerit Iesus. Sciebat enim quis ibi esset, sciebat qua ascendisset ratione. Itaque suspiciens Iesus vidit Zachæum, non tam respectu corporali, quam respectu pietatis, qua Zachæi deuotionem probauit & desiderium. Vnde quomodo Zachæo bonum erat videre Christum, ita multo erat eidem melius videri à Christo. Itaque vidit Iesus Zachæum videntem se diligentiq; diligenti-

BBBBB 3 rem

Lucæ 19.
Desiderium
vidēdi Christi
quam
fuerit diuersum
Herodi
& Zachæo.
ibidem.

Crucis arbor
quomodo
mysticè ascē-
denda.

T. VI
21

Zachæus cui
Christum vi-
dere deside-
ratit.

tem se. Ideo autem Zachæus desiderabat videre Christum, quia scintillas dilectionis deuotionisq; guttas iam in cor eius Christus mittebat. Vnde diuini roris instillatione liquefactus animo erat Zachæus inquietus, nisi cito Domini notitiam, gratiam aut familiaritatem assequeretur. Itaque suspiciens Iesus vidit in arbore Zachæum, electum videlicet illum pomum: & mox ad illum conuersus, benignitatem & dulcedinem suæ charitatis prærogans, dixit: Zachæe festinans descende. Ostendit diuinitatis sibi inesse virtutem Iesus, qui in aliena terra constitutus, ignota nosceret, & cui omnis creatura est nominata. Dicit igitur: Zachæe, noui te quis sis, noui te ex nomine, noui cur ascenderis arborem. Non solum me tibi videndum præbeo, sed ad longè etiam maiorem tum gratiam tum familiaritatem te recipiam. Festinans igitur de arbore descende, quia hodie in domo tua materiali me oportet manere, qui iam in corde tuo recumbo. Mihi hodie & discipulis meis ministrabis cibum corporalem: ego vero te reficiam gratia & illuminatione perfectiori. Vide mansuetissimum, vide piissimum cor Iesu, quam nihil aspernatur hominem peccatorem, modo bonæ sit voluntatis. Nihil de peccatis illi veteribus, exprobrat, sed etiam merito pro illi imputat, si dignatur Dei gratiam à se non procludere, si Christum desideret recipere. Et quamuis de illius domo ac prandio parum esset Dominus Iesus sollicitus, ut scilicet ibi manducaret: voluit tamen nouiter conuerso familiariter se benignum exhibere, atque plusquam desiderare auderet, præstare. Quando enim Zachæus suorum peccatorum sibi conscius ausus fuisset sanctum Dei, quem venerabatur iam & amare incipiebat, ad conuiuium inuitare, nisi Dominus seipsum vltra ad hoc exhibuisset? Nouit enim Iesus reuera, cuiusmodi Zachæi erat desiderium, licet Zachæus seipsum attendens, nihil huiusmodi præsumere audebat, ut ad se Christum vocaret. Illum igitur præueniens Dominus Iesus, etiam quod ne cogitare quidem ad rogandum audebat Zachæus, hoc illi præter spem obtulit, quo fidem faceret eidem, ad integram se eum amicitiam recepisse. Sed nunquid filij hoc propter Zachæum fecit solum? Minime. Si quidem in Zachæo quod fecit, se ostendere voluit itidem singulis nostrum facturum. Voluit nos expectare à se, quod Zachæo vltro obtulit: paratum scilicet se esse, venire ad nos, & in domo nostræ conscientiæ recipi, ibi habitare, ibique (si modo promptam illi obtulerimus voluntatem, feruentemque deuotionem) nobiscum conuiuari. Vide igitur benignitatem cordis Iesu. Nihil optauerat Zachæus, nisi videre Christum. Nō enim grandius aliquid præsumebat. Tantum aberat, ut Dominum fuisset ausus in domum suam inuitare. Ad quam tamē misericordissima Iesu bonitas, licet verbis aut signis externis minimè inuitata, desideratissima tamen inuitauit seipsam dicens: Quia in domo tua oportet me esse: quasi humano modo loquens & affectu, ac si diceret: Non possum me continere, quia tecum esse velim in domo tua. Propterea noli mihi moram facere, sed festinans descende, quia aliter fieri non potest. In domo tua oportet me manere. Quid nobis, filij hac pietate dulcius? Quid hac benignitate optatus? Non spernit nos miseros, sed gaudet, & quasi mater desiderio aduenientis filij cruciatur, ut redeamus ad ipsum. Nonne & hoc ipsum in parabola prodigi filij ostendit? Se enim comparatum vult patri, qui prodigo filio reuertenti occurrens,

Benignitas
Iesu in recep-
tione peni-
tentium
quanta.
Luc 15.

currens, nihil delictorū illi exprobrans, nihil minans suppliciorum, non illum terrens, non auferre obiurgans nec torue quidē aspiciens, sed vniuersae offensionis pristinae immemor, quanto cyus festinauit & ad amplexus illum recepit paternos: gaudens quod vel sero redeuntem filium post peccata reciperet. Itaq; quomodo ille pater fecit in filio suo, ita nobis omnibus, si ad ipsum redierimus faciet Deus. Ideo enim hanc parabolā (vt dixi) nobis retulit, quo disceremus quam simili, imo quam maxima quoque clementia, si ad illum redierimus, nos sit suscepturus.

At ille festinans descendit, & excepit illum gaudens.

Nihil audire Zachæus potuisset optatius, nihil sibi potuisse videbatur suauius contingere aut gloriosius, quam quod Dominus Iesus, quem in cordis iam receperat hospitium, dignaretur pariter ad se in domum suam intrare. Quod vbi futurum audiuit, Christum excepit gaudens. Discimus hic quandocumque à nobis, aut Deo, aut proximo, siue obedientia, siue obsequiū seu elemosyna exhibenda fuerit, alacres & hilares occurrere. *Hilarem enim*

1. Cor. 6.

datorem diligit Deus.

Et cum viderent, omnes murmurabant, dicentes: quod ad hominem peccatorem diuertisset.

Bis murmuratores isti peccauerunt. Primo, in eo quod Zachæum iudicabant peccatorem, qui erat poenitens & amicus Dei. Sed dicis: Quomodo aliter de illo sentire possent, qui heri & nudius tertius publicanum agnouerant? Dicendum: Potuerunt aliter, imo debuerunt aliter de Zachæo, aut de omni proximo sentire. Siquidem etsi præteritam vitam iudicare potuissent, quam sciebant malam, præsentem tamen eius animæ statum iudicare non potuerunt: Quia conuersio hominis est momentanea: & nihil adeo est durum, quod misericordia Dei penetrare, emollire & sanare non possit: nihil adeo tenebrosam, quod non subito queat illuminare. Non igitur homines illi cor Zachæi videre potuerunt, qui erat iam poenitens & Christi amicus. Idcirco illicitum erat eis iudicare, sed potius sperare debebant meliora. Vides quam ambiguum, quam incertum, & quam periculoso sit hominem iudicare? Tu igitur neminem in terra iudices, sed spera & crede vnumquemque esse salutis suæ memorem: vt qui heri, imo qui paulò ante fuerit peccator, iam non sit peccator. Eam ob rem vt tutus à periculo sis, Christus tibi iudicare prohibuit dicens: *Nolite iudicare, & non iudicabimini.* Et Paulus: *Nolite ante tempus iudicare.* Itemq; *Tu quis es qui iudicas alienarū seruum? Suo Domino (non tibi) stat aut cadit. Stabit autem, &c.*

Murmurato-
rum pecca-
tum duplex.

Iudicare ali-
os quam sit
periculosum.

Matth. 7.
Lucæ 6.
1. Cor. 4.
Rom. 2.

Stans autem Zachæus, dixit ad Iesum: Ecce dimidium bonorum meorum Domine dō pauperibus, & si quid aliq̄ defraudauī, reddo quadruplum.

Perfecta ad Deum conuersio radicem omnem amputat peccatorum. Cupiditas nanque radix est & causa multis peccandi. Hanc vt eradicaret Zachæus, dimidium bonorū suorum in vltis promittit pauperum se erogaturum. Verum, quia elemosynarū distributio Deo accepta nō est de bonis

Conuersio ad
Deum perfe-
cta que sit,
1. Tim. 6.

T. VI
21

iniustus: vbi fraudem proximo fecisti, ibi quod iniuste tenes, aut quod illicito ei abstulisti modo, primum teneris ei restituere. Quod non ignorans Zachæus, adiunxit: Si quid aliquem defraudavi, reddo quadruplum. Vnde hic quantum profecerit mox Zachæus à Christo illuminatus. Voluit autem hoc propositum suum palam idcirco profiteri, quo Christum excusaret contra murmuratores, monstraretque quanta Christus fuisset vsus sapientia circa se, quem non aspernando vt publicanum præterisset, sed benignè alloquens, & seipsum in domum illius non vocatum inuitans (quod rarè maximè quæ amicitia solet esse indicium) tanta mox ad poenitentiam & conuersionem mutatione se perduxisset, vt quantum temporalibus lucris olim inhiasset, tantum illis nudari iam desideraret. Neque enim promisit se futurum pauperibus, redditurumque his quos fraudauerat, sed loquitur de presententi: Ecce, inquit, do & reddo. Do eleemosynam, reddo fraudata. Et quamuis primo reddenda sunt iniuste acquisita, vt Deo fieri possit eleemosyna accepta: & hoc in executione: tamen hic quo pronitatem ostenderet, non solum quæ debuit, sed quæ supererogare potuit ac voluit, dandi, præmisit donationem in loquendo eleemosynæ, quam redditionem. Alio tamen ordine executus est, contra morem quorundam, contra quos Sapiens dicit: *Ne dicas amico tuo, vade & reuertere, & eras dabo tibi, cum iam possu daret. Eriterum: Cot inopu ne affixeris, & non protrahas datum angustanti.*

Prou. 1.
Eccl. 4.

Ait autem Iesus ad eum: Quia hodie salus domui huic facta est, eo quod & ipse filius sit Abrahæ. Venit enim Filius hominis querere & saluum facere, quod perierat.

Salutem domui huic factam Christus significans, animam vult intelligere Zachæi, quæ desiderando, annitendo, amando, obediendoque salua facta est: quam hic Dei vocat ideo domum, quia Deus animæ est inhabitator. Venerat namque saluum facere Iesus in mundum id quod perierat. Vnde maximè cum his conuersari debuit, quos ope sua egere, atque salutis querere remedium nouerat. Quasi enim murmuratoribus respondere voluisset: Quid mihi, inquit, indignamini, quod hominem peccatorem alloquor, quod ad illius hospitium non vocatus me inuito? Propter huiusmodi in mundum ego veni, non vt peccatores maneant, sed vt conuertantur, & in me vitam habeant. Non aspicio, quæ hætenus peccator fecit, sed quid posthac facturum sit, obseruabo. Offero ei gratiam & amicitiam meam, quam vobis etiam omnibus, si vultis, offero. Si hanc recipit, si ad me accedit, si ex peccatore fit iustus, vos cur me calumniamini, quod ad hominem peccatorem diuertimini, cum male iudicetis peccatorem, qui Dei amicus factus est. Est enim Abrahæ filius, non ex eius sanguine natus, sed fidei & deuotionis Abrahæ imitator. Dominus noster Iesus Christus nobis tribuat sui agnitionem, sui amorem, & ad se confidentiam, vt nihil nobis libeat, nihil nos afficiat, nisi quod & diuinam voluntatem oblectet, & nostre salutis non repugnet, qui est benedictus in secula, Amen.

Ioan. 5.

SERMO

IN DEDICATIONE TEMPLI.
SERMO IN EADEM SOLENNITATE.

753

Templum deducendum fore triplex: quaque reuerentia loca Deo dicata honoranda.

Domum tuam Domine decet sanctitudo. Psalmo XCH. Hodie charissimi festum agimus diem dedicationis huius domus. Nec noua est hæc festiuitas & obseruantia, sed vetustissima est, ab initio quo domus in templa cœperant Dei mutari, ad nos vsque deriuata. Tunc enim domus hominum & ædes cœperunt propter abiiciendum vsum prophanum, sub quo ante fuerunt, aliqua solennitate renouari, & Deo dedicari in vsum diuinum ac Dei cultum consecrari: vt sic minus licenter terrena ibi posthac agerentur negocia, vbi Domino Deo semel fuisse sacrata domus aliqua. Est autem triplex domus, cuius dedicationis hodie agitur memoria. Prima domus est templum hoc materiale, quod aut ex alia domo prophanis vsibus olim applicata, in Dei est templum mutata: aut à nouo propterea, vt ibi sit cultus Dei, ibique administrantur ea, quæ nobis ad salutem sunt necessaria, est constructa. Neque enim locum hic habet hæreticorum calumnia dicentium, omni loco esse orandum, nec orationi applicari domum debere singularem. Verum est filij in omni loco orandum, nec vllum esse vbius locum, quo non possit orari, nihilominus congruum maximè fuit, Deo peculiarem assignari locum, quo conueniamus Christiani huius congregationis omnes, quo Deum simul laudemus, simul oremus, & quæ

Domus Deo
deducenda
triplex quæ
sit.

Math. 18.

petimus facilius ita in oratione coniuncti (iuxta illud: *Si duo vel tres consenserint super terrâ, pro quacunque re petierint, fiet illis à Patre meo*) impetremus. Si enim alijs vsibus distinctas habemus officinas & habitacula, quomodo diuino cultui, diuinæque laudi non haberemus domum, vbi ad Deum oraturi accedamus, congruam atque peculiarem? Si tu, quamuis omni in loco cenare aut dormire possis, habes tamen singularia, distinctaque loca, vbi tibi cenandum, vbi operandum, & vbi dormiendum est: quare non haberes cum alijs multis vel vnâ domum, cuius vel contemplatio, vel ingressus te mox admoneret ad orandum, ad laudandumque Deum, quo etiam venias ad auscultandum de Deo prædicantem, moribusque te sanctis instituentem? Nonne congruum est, quomodo prophanis sunt rebus loca propria instituta, ita negotio Christi & animarum sit locus proprius, qui huic sancto studio docendi, qui etiam orandi exercitio tanto sit conuenientior, quo ab alijs fuerit quibuslibet negocijs alienus? Iure igitur ac merito locus esse debet Deo, Orationi, Dei cultui, diuinæ laudi, sacrificijs, sanctæ eruditioni & sacramentorum administrationi institutus ad gloriam Dei & salutem animarum.

Deute. 10.

Legimus autem in veteri testamento, quod etiam prophanam domum, hoc est, prophanis vsibus accommodandam, quis ædificans, hanc sibi dedicabat. Inde est enim illud, quod Dominus iuratis in bellum fecerit præcone clamari: *Si quis ædificauerit domum, & nondum dedicauerit eam, redet ex prælio domum, & domum suam primo dedicet, ne fortasse illo mortuo inter præliandum, alius sibi dedicet istam domum. Erat autem dedicatio illa nouarum huiusmodi domorum nihil aliud quam initium illam*

CCCCC domum

T. VI
21

Dedicatio
domus Dei
& altarium
habuisse in
veteri testa-
mento exor-
dium.
Gen. c. 18.

Genes. 12.

1. Reg. 4.

1. Paral. 12.

3. Reg. 6.

Loca Deo
dicata quan-
ta sunt reue-
rentia colen-
da.

Exod. 40.

domum inhabitandi cum aliqua solemnitate & gaudio inter amicos. Quae res ad Dei quoque domum est applicata, vt in dedicatione domus Dei, aut in eius dedicationis memoria, annua sit laetitia, spiritualisque epulatio animarum in donis gratiarum Dei, & in indulgentijs peccatorum. In cuius signum in exteriori quoque apparatu conuiuantium amicorum & peregrinorum religiosum tunc solebat obseruari hospitalitas. Verum vitam eadem nunc sit religiosa, vitam non sit illa nimia nec sola. Est igitur tenendum dedicationem domus Dei, & altarium in veteri testamento habuisse exordium & figuram, vnde caeremonijs legis transeuntibus, multae religiosae obseruantiae Iudaeorum, licet alio fine ac nomine quam olim obseruantur, quae tempore Euangelij Christo & Ecclesiae accesserunt. Nam vt nonnihil inde recenseam, Iacob Isaac filius sub lege naturae constitutus, & fratrem suum fugiens Esau in Mesopotamiam, vbi in itinere constitutus, sero iuit ad locum orationis gratia simulque & requiei, quo Abraham olim eius auus Isaac eduxerat, eandem ibidem Domino, nisi iterum à Deo fuisset prohibitus, immolaturus. Ibi igitur ad dormiendum se reposuit. Vidit autem in somnis tunc scalam stantem super terram, & cacumen illius tangens caelum: angelos quoque descendentes & ascendentes per eam, & Dominum innixum scaelae loquentem sibi. Qui quum euigilasset, dixit: *Verè Dominus est in loco isto. Et ego nesciebam*, Pauensque ait: *Quam terribilis est locus iste. Non est hic aliud nisi domus Dei, & portacaeli*. Vocauit igitur locum illum Bethel, id est, domum Dei. Hic est locus (vt praedixi) quo Abraham immolare voluerat filium suum Isaac. Hoc in loco olim Dauid post numerationem populi, ira Domini saeuiente, & peste ultra septuaginta millia hominum percutiente, Dominum, vt contineret se ab interfectione populi, orauit: vidensque angelum euaginatam gladium in yaginam reponentem, Dominum intellexit placatum. Empta igitur parte illius loci ab Ornam Iebusaeo, altare Domino constituens, obrulit victimas, dixitque: *Hae est domus Dei, & hoc altare holocausti Israel*. In eodem etiam loco in monte Moria dicto, postea Salomon templum Domino dedicauit. Vides quam peculiari sibi modo, ac quodam priuilegio sanctitatis Deus locum illum per multas generationes, vbi tandem sibi templum construeretur, elegit? Est igitur omni veneratione ac deuotione locus ille etiam apud nos, qui templum seu domus Dei dicitur, habendus. Propterea enim, quia Deo dedicatus est, ideo nihil prophanum, nihil quod Dei cultum, Dei honorem, aut animarum non adferat salutem, ibi tractandum est. Quanta enim sanctitate templum suum à nobis velit obseruari Deus, ostendit olim tempore Mosi in dedicatione tabernaculi & altaris, quando populus in egressu de Aegypto morabatur in deserto. Tunc enim Mosi Dominus praecipiens de sanctificatione altaris, dixit: *Assumpto vnctionis oleo vngues tabernaculum cum vasis suis, vt sanctificentur altare holocausti, & labrum cum vase sua, omnia vnctionis oleo consecrabis, vt sint sancta sanctorum*. Quibus consummat, operuit, inquit, *nubes tabernaculum testimonij, & gloria Domini impleuit illud. Nec poterat Moses ingredi tabernaculum sedens nube operiente & maiestate Domini coruscante*. Vides quomodo Domino haec consecratio, dedicatioque tabernaculi (licet non fixum erat, sed resolutum à Leuitis portabatur in itinere, & rursus erigebatur) placuit, qui coruscatione maiestatis suae ea quae facta

facta erant palam probauit? Lege quoque templi dedicationem tempore Salomonis, quod miris atque incredibilibus sumpubus erat extructum, quippe ubi nihil erat, quod auro non esset opertum, aut quod non ex purissimo auro esset fabricatum. In cuius constructione Salomonem Dominus adhortans confortauit. Huius dedicatione quoque admirabili solennitate celebrata, ubi Salomon Dominum, ut templum hoc clementer aspiceret, & petitionibus multiplicibus enumeratis, in illo orantes nunquam non exaudiret, locumque ipsum singulari benedictionis excellentia dignaretur, orasset: non sine ostensione maiestatis suae, qua facta, qua à se petita, & qua oblata sibi in vniuersum grata, accepta est: & rata semper fore commonstrauit. Deinde quum in Babylonem abducti essent Iudaei, dirutoque à Chaldaeis templo, post septuaginta annos soluta iterum captiuitate illa Babylonica sub Cyro & Dario regibus, Iudaei redeuntes denuo templum aedificauerunt, & Domino dedicauerunt. Quod ubi sub Antiocho Epiphane spoliatum, prophanatum, & quo ad multa dirutum rursus fuit. Iudas Machabaeus altari nouo constructo, quicquid demolitum fuerat, reparauit, mundauit, templumque vasis nouis ornauit, ac iterum Domino dedicauit. Et haec est domus quam post annos multos Dominus Iesus intrans, & euentes vendentesque, hoc est, negotiatores ibi inueniens, flagello de funiculis facto omnes eiecit, dicens: *Domus mea domus orationis vocatur: vos autem fecistis eam speluncam latronum.* Vides nunc quomodo templum Dñs Iesus suam domum vocat, quomodo pro illa, ut casta maneat ac pia, vix nihil in ea, nisi propter quod aedificata atque dedicata est, fiat, zelatur: quauis in illo templo, aut alio quouis anteriori nihil, cuius gratia tanta deberetur illi loco veneratio, haberetur, quod ad nostri templi dignitate posse comparari? Nihil enim ibi nisi quod figura esset eorum quae sunt noui testamenti, sacrum continebatur. Machabaei & immolabant pecudum carnes, ponebant panes propositionis, nutriebant ignem in altari, incendebant luminaria, lauabant se, purgabant se hostijs, iudicabantur de lepra, aut non lepra. Verum in his omnibus nihil erat, quod sub nouo testamento in nostris agitur templis. Siquidem nobiscum est, & in templis nostris offertur hostia viuens, caro & sanguis Domini nostri Iesu Christi, panis qui de caelo descendit. Ibi administratio fit sacramentorum, peccatorum remissio, predicatio Euangelij, ibi baptismus, & huiusmodi alia omnia sacra. Et idcirco in templo nobiscum medicinalium vnguentorum est apotheca, vnde infirmis succurritur. Sunt enim in Ecclesia sacramentorum remedia, quibus varia infirmitates curantur. Alij enim infirmi sunt ad pugnandum, quibus datur confirmatio. Alij ad viuendum, quibus administratur panis vitae seu Eucharistia. Alij ad continendum, quibus datur matrimonium. Alij morbis alijs varijsque languent, qui confessione purgati sanantur. Ad haec omnia atque similia morborum genera, est medicinarum, vnguentorum, aromatumque poenu quoddam, ubi eadem seruetur, templum scilicet Deo dedicatum. Secundo, Dei templum apud nos caelestium est thesaurorum gazophilacium. Ibi enim veniae & peccatorum remissiones administrantur, ibi dona Spiritus sancti, ibi sanctorum beneficia impetrantur, ibi exaudiuntur ad Deum factae orationes. Tertio est schola caelestium praceptorum, & eruditionis salutaris. In templo enim do-

1. Reg. 8.

1. Mach. 4.

Ioan. 2.
Math. 23.
Luc. 19.

Exod. 24.
Exod. 25.
Leuit. 6.
Exod. 25.

Templa Evangelica legis dignitas excellant veteris legis templum.
Ioan. 6.

Apotheca vnguentorum.

Gazophilacium caelestium thesaurorum.

Schola caelestium praceptorum.

T. VI
21

Aula Dei.

Curia ange-
lorum.

Matth. 27.

Genes. 28.

Domus Dei
spiritualis
quæ sit.

Templi spi-
ritualis dedi-
cationis fe-
stum quomo-
do agatur.

Bernardus.

Psalm. 37.

1. Cor. 6.
1. Thess. 4.

Ioel. 1.
Hebr. 11.

centur Euangelium, obseruantia mandatorum Dei, eruditio sacra multiformis, vnde alij terreantur, alij compungantur, alij lugeant, alij gaudeant, alij inflammantur Dei amore, alij consolationibus repleantur. Quartus est ibi aula cum Deo colloquendi, Deum laudandi, Deum colendi, Deum orandi. Quinto, quia ibi Christi, angelorum, sanctorum, electorumque est curia. Ibi enim moratur, ibi offertur ac immolatur ille qui dicit: *Ecce ego vobiscum sum vsque ad consummationem seculi*. Ibi angeli sancti psallentibus, Deumque laudantibus assistunt. Ibi Dei electi ardentibus desiderijs se Deo coniungunt. Propter hæc omnia rectissime dicitur domus Dei, domus ad hæc omnia Deo dedicata: cuius dedicationis hodie annua dies agitur. Vnde læramur, Deum laudamus, Deoque gratias agimus. Secunda domus Dei est populus ille, atque hæc sancta congregatio in hanc Ecclesiam adunata, id est, vos, scilicet, qui sub vno pastore aut prælato gubernamini, docemini, atque pascimini. Et hæc est Dei domus spiritualis, quæ in materiali hac domo Dei, siue per templum hoc significatur. Hoc templum spirituale Christus sibi construxit, adunavit, atque dedicauit per adoptionem & sanctificationem omnium animarum saluandarum, quæ ex præteritis, presentibus, & futuris electis Dei in vnitatem fidei & charitatis in vnam hanc Ecclesiam, vniuersalis Ecclesie filiam, colligitur, quæ tamen cum vniuersa Ecclesia non nisi vna est, & ad distinctionem aliarum singularium Ecclesiarum (quemadmodum etiam reliquæ Ecclesie) est pars tantum Ecclesie, quæ simul tamen omnes vnam Ecclesiam generalem constituunt omnium matrem. Comparatione itaque totius Ecclesie, hæc Ecclesia nostraque congregatio pars seu filia est totius Ecclesie, eidem vt filia subiecta, quippe quæ eodem spiritu, sanctificatur & regitur. Huius Ecclesie dedicationis festum agere filij, nihil aliud est, quam in gratiarum actione in hymnis & laudibus rememorari beneficij diuini, quo Deus plebeculam hanc vocauit in sui agnitionem, quo etiam donauit ei non solum credere in se, sed & se, hoc est, Deum diligere, populum Dei esse, Dei mandatis obtemperare, & pro eiusdem amore laborare & pati. De hac igitur festiuitate audi quid Bernardus deuotissimus sentiat, dicens: Festiuitas hodierna fratres tanto nobis esse debet deuotior, quanto familiarior est. Nam cæteras quidem sanctorum solennitates cum Ecclesijs alij habemus communes, hæc vero sic nobis est propria, vt necesse sit vel à nobis eam, vel à nemine celebrari. Nostra est, quia de Ecclesia nostra magis autem nostra, quia de nobis ipsis. Miramini forsitan & erubescitis festa celebrari de vobis: sed nolite fieri sicut equus & mulus, quibus non est intellectus. Quid enim lapides isti potuerunt sanctitatis habere, vt eorum solennia celebremus? Habent vtique sanctitatem, sed propter corpora vestra. An verò corpora vestra sancta esse quis dubitet, quæ templum sancti Spiritus sunt, vt sciat vnusquisque possidere vas suum in sanctificatione? Itaque sanctæ sunt animæ, propter inhabitantem spiritum Dei in vobis. Sancta sunt corpora propter animas: sancta est etiam propter corpora domus. An experimentum queritis eius, de qua loquimur, sanctitatis? Multi certe vestrum de peccatis exiére, in quibus commutruerant, sicut iumenta in stercore suo, iam verò conualuerunt de infirmitate, fortes facti sunt in bello. Quid mirabilius, quando is qui prius vix

per biduum poterat à luxuria, crapula, & comestationibus, & ebrietatibus, à cubilibus, & impudicijs, ceterisque similibus & dissimilibus vitijs continere, nunc ab eis multis continet annis, tota vtiq; vita sua? Et quanquam hæc superiora ad monachos loquatur Bernardus, apud quos perfectior est conuersio, inueniantur tamen inter nos filij (vt credo) non pauci quoque, qui præteritam & in peccatis malè actam vitam exosi, penitens operum suorum, studentq; summopere, quæ lugent & detestantur, eadem nõ iterare. Quid hi, inquam, per conuersionem & gratiam Spiritus sancti aliud quam Domino Deo sunt dedicati, atque eius proprii effecti? Videte igitur si non rectè de dedicationis huius diem cum gaudio & festiuitate celebrent? *Beatus enim populus, non cui promptuaria sunt plena, aut cui prospera tantum affluunt & cuncta fortunata, sed cui Dominus Deus eius.* Huic igitur dignè festum agamus diem, qui nos in proprios sibi assumpsit, dicēs: *Et ego ero illorum Deus, & habitabo in eis:* nobis dicentibus: Nos autem populus tuus sumus, & oues pascuæ tuæ. Nam quando per manus episcopi primum hæc domus materialis Domino dedicata est, nulli dubium sit propter nos hoc factum esse: nec propter illos tantum qui tunc fuere presentes, sed propter nos, qui sequuti illos sumus: imo & propter eos, qui nos sequentur, & quicumque hoc in loco vsque in finem seculi Domino sunt seruituri. Tertia: domus Dei est, quæuis anima sancta, quæ dedicatur, consecratur Deo in baptismo, efficiturq; templum Spiritus sancti, & habitatio Dei. Huiusmodi domus fuit Zachæus, cuius laus & memoria est hodie in Evangelio: de quo refertur etiam, quod hodie salus huic domui facta est, vbi diuina in se gratiæ respectum accepit. Huius dedicationis festum agere, nihil aliud est quam beneficij diuini accepti memorem esse, quo te gratia sua vt inhabitaret, elegit. Hanc igitur Domino domum ornemus filij, quomodo ornaretur palatium regium, quod rex aut Imperator venturus esset ingressurus. Si enim tantopere regis curatur habitatio, vt munda sit, vt amena, vt ornata, quanto decet ornatu illam venustari, quam sibi elegit Deus? Simus igitur mundi corde & immaculati, vt templum Deo dignum esse mereamur, cui nihil inest inquinatum aut immundum, quod abominetur Dominus noster Iesus Christus, qui est benedictus in secula, Amen.

Rom. 13.

Psalm. 143.

Apoc. 21.

Psalm. 94.

Templi animæ quando Deo dedicatur.

Sermonum D. Ioannis Lansbergij De Tempore.

F I N I S.